

6B. Eladás

2018.03.14.

Mikrobiológiai vonatkozások Egyensúlyi m. veletek

Élelmiszeripari m. veletek mikrobiológiai vonatkozásainak áttekintése

Mikroorganizmusok fajtái

Mikrobiológiai változások

- Mikroorganizmus szerepe: **Penészek!**

- **hasznos:** szükséges a termék-kialakításhoz

- **káros:** min. ségromlást okoz, toxint termel

Mikroorganizmusok szaporodása

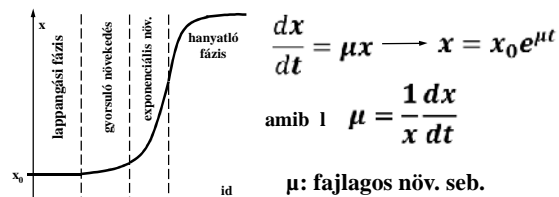
- Szaporodás feltételei, befolyásoló tényezők:
  - víz
  - hőmérséklet
  - pH
  - oxigén
  - tápanyagok
  - egyéb: mikroelem, vitamin, stb

Mikroorganizmusok szaporodása

- Szaporodás törvényszerűségeit tárgyalja:

- **(Élelmiszer) mikrobiológia:** mikrobák sajátosságai
pl.: aerob, anaerob, fakultatív anaerob, stb.

- **BIM:** szaporodás, szaporítás általános törvényszerűségei:

BIM:4.1 video

Mikroorganizmusok szaporodása

• Szaporodás törvényszer ségei:

$\frac{dx}{dt} = \mu x \rightarrow x = x_0 e^{\mu t}$
 amiből $\mu = \frac{1}{x} \frac{dx}{dt}$ μ : fajlagos növ. seb.

Innen a száraz sejt tömeg koncentráció állandó

BIM:4.3 video

Mikroorganizmusok szaporodása

• Szaporodás törvényszer ségei:

Okok:
 - metabolit-gátlás
 - térkitöltés
 - limitáló szubsztrát

$\mu = \mu_{max} \frac{S}{K_S + S}$

Innen a száraz sejt tömeg koncentráció állandó, de az él sejtek száma nem

BIM:4.4 video

Környezeti tényez k hatása a szaporodásra

• H mérséklet:
 Arrhenius függés!
 Érvényes: mind a szaporodásra, mind a denaturációra

$\mu_x = \mu_{x0} \cdot e^{\frac{\Delta E}{RT}}$

együttes hatás eredménye: $\mu_x = A_1 \cdot e^{\frac{\Delta E_1}{RT}} - A_2 \cdot e^{-\frac{\Delta E_2}{RT}}$

NyME (sz. és képek, 2006)

A patogének szaporodásához szükséges hőmérsékleti tartomány

	H mérséklet (°C)		
	Min.	Opt.	Max.
<i>Salmonella</i>	5	35 - 37	47
<i>Campylobacter</i>	30	42	47
<i>E. coli</i>	10	37	48
<i>S. aureus</i>	6.5	37 - 40	48
<i>C. botulinum (proteolytic)</i>	10		50
<i>C. botulinum (non-proteolytic)</i>	3.3		25 - 37
<i>B. cereus</i>	4	30 - 35	48 - 50

NyME (sz. és képek, 2006)

A toxintermelő penészek szaporodásához szükséges hőmérsékleti tartomány

	H mérséklet (°C)		
	Min.	Opt.	Max.
<i>Penicillium verrucosum</i>	0	20	31
<i>Aspergillus ochraceus</i>	8	28	37
<i>Aspergillus flavus</i>	10	32	42
<i>Fusarium moniliforme</i>	3	25	37

NyME (sz. és képek, 2006)

Mikroorganizmusok elleni védekezés

- Eltávolítás: válogatás, mosás, sz. rés, membránsz. rés
- Távoltartás: aszeptikus technológia
- M ködés, szaporodás gátlás a vízkivétel (a_w) csökkentésével:
  - víz megkötése: OD - cukrozás, sózás
  - víztávolítás: bepárlás, szárítás, kifagyasztás, liofilizálás, membránvelevek
- M ködés, szaporodás gátlás h. téssel: h. téssel, fagyasztás
- M ködés, szaporodás gátlás vegyszerek alkalmazásával: pH változtatás, tartósítószer
- Elpusztításuk: h. kezeléssel, sugárzással, vegyszerekkel (H₂O₂, antibiotikum, etilén- v. propilén-oxid)

Mechanikai (fizikai) m velemek

- **Egyensúlyi:** alapja: anyagátadás
cél: összetétel megváltoztatása, egyes komponensek el állítása tisztább formában:
Szét(e)választás
- **Anyagátadási m velet:** ha komponens megy át egymással nem elegyed fázisok között;
OKA: a valós és az egyensúlyi koncentráció eltérése
- **DE:** gyakran cél ennek ellenkez je: keverés!
Pl. összetett élelmiszerek el állítása:
sózás, cukrozás, f szerzés, stb.

Élelmiszeriparban gyakori egyensúlyi m velemek áttekintése

Egyensúlyi m velemek

1. Egymással nem elegyed fázisok között
2. Egymástól elválasztott azonos fázisok között:
természetes és mesterséges membránm velemek
3. Homogén fázisbeli különbség

Egyensúly megközelítése m velemek során:

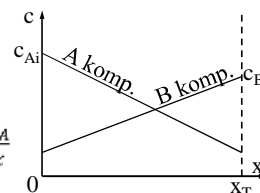
- diffúzióval: lassú
- keveréssel, áramoltatással: gyorsítás

Gyakorlatban e két folyamat együtt lép fel!

Diffúziós folyamat

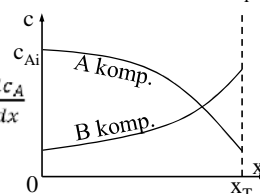
- Equimoláris szembediffúzió:

$$J = \frac{dn_A}{A dt} = -D_{AB} \frac{dc_A}{dx}$$

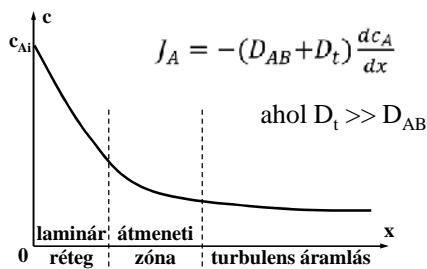
- Egyirányú diffúzió

$$J_A = -D_{AB} \frac{\rho_M}{\rho_M - c_A} \frac{dc_A}{dx}$$

Diffúziós folyamat, de:

- Mégis f leg **konvektív** anyagtranszport:
(anyagátadás diffúzióval + szállítással)

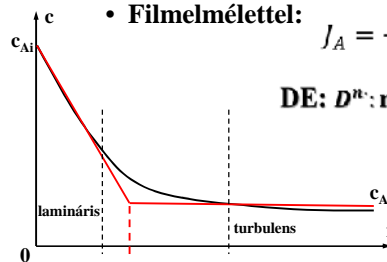
Diffúziós folyamat

$$J_A = -(D_{AB} + D_t) \frac{dc_A}{dx}$$

- **Filmelmélettel:**

$$J_A = -D_{AB} \frac{c_{A\infty} - c_{Ai}}{\delta}$$

DE: D^n ; $n = 0,5 - 1,0$

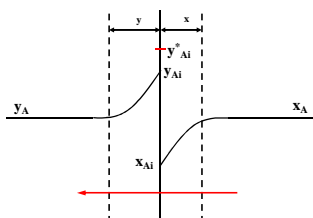

Diffúziós folyamat

$$J_A = -D_{AB} \frac{C_{A\infty} - C_{Ai}}{\delta}$$

- **Kétfilmelmélettel anyagátbocsátás:**

Whitman 1923

$$J_A = K_y \cdot (y_A^* - y_A)$$

$$\frac{1}{K_y} = \frac{m}{D_y} + \frac{1}{D_x}$$

Anyagátbocsátási folyamat gyorsítása

- Gibbs fázis-szabály $F=C-P+2$

F: szabadsági fokok száma

C: komponensek száma

P: fázisok száma

Példa: desztilláció: $C=2; P=2 \quad F=2$

Ha az összetétel ismert, csak a nyomás választható!
például vákuum desztilláció

A g fázis összetétele és a rendszer forrpointja az egyensúlyból következik.

Mechanikai (fizikai) műveletek

- **Egyensúlyi:** *fizikai alapja:* anyagátadás

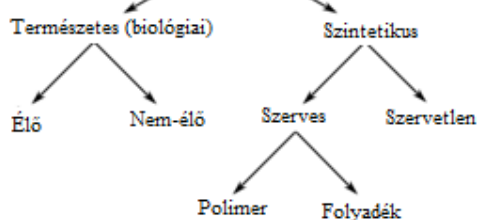
cél: összetétel megváltoztatása

Szét(él)választás – össze(ke)verés

ok: a valós és az egyensúlyi koncentráció eltérése

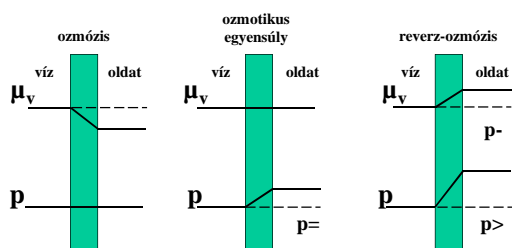
Diffúziós m veletek

MEMBRÁNOK

Forrás: Zs. Fábry Gy. (1998): Végponti és választási alapismeretek (Budapest, Nemzeti TK Kiadó)

Diffúziós m veletek: ozmózis

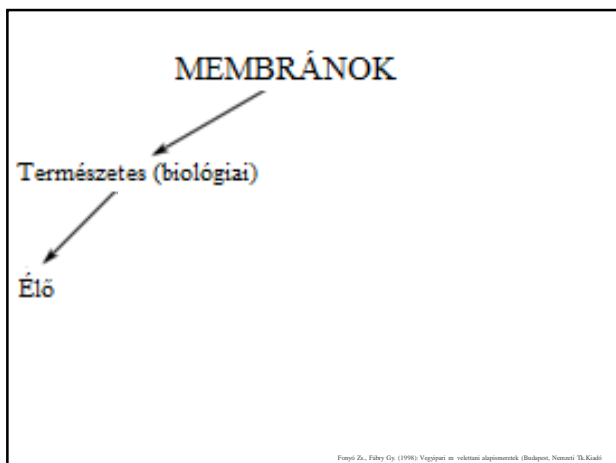
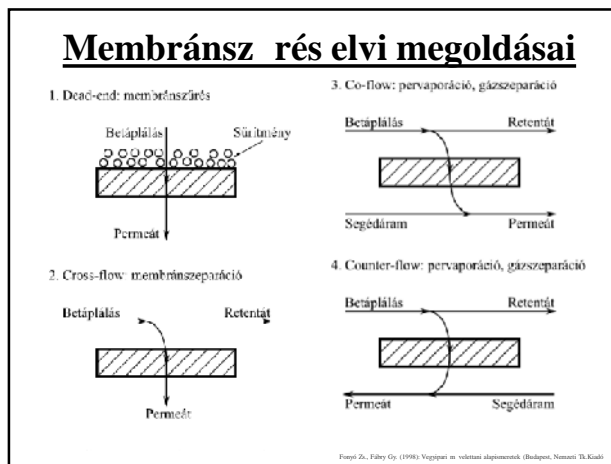
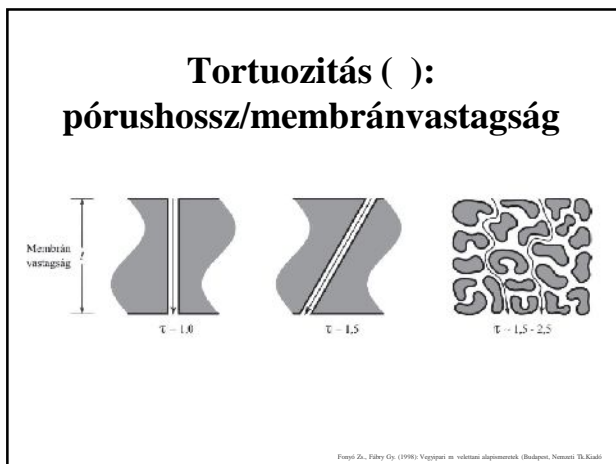
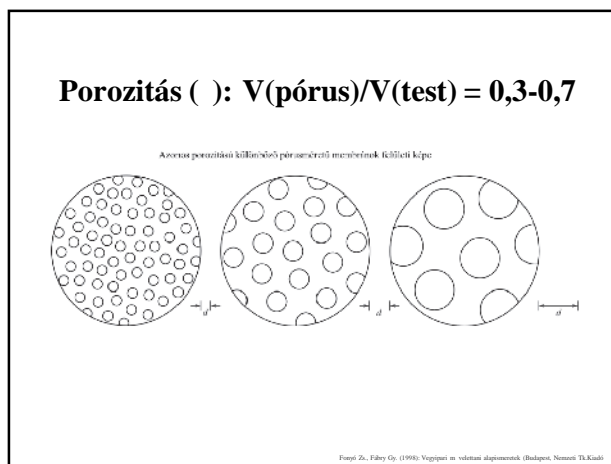
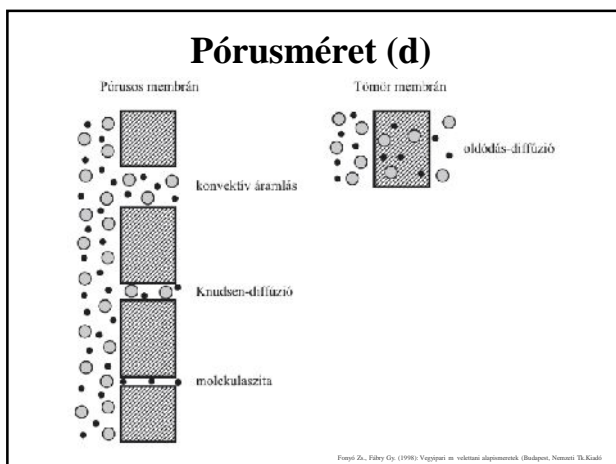
Forrás: Zs. Fábry Gy. (1998): Végponti és választási alapismeretek (Budapest, Nemzeti TK Kiadó)

Diffúziós m veletek: membránsz rés és szeparáció

Pórusméret (d): változó

Porozitás ( ): $V(\text{pórus})/V(\text{test}) = 0,3-0,7$

Tortuozitás ( ): pórushossz/membránvastagság

Minimal processing:
Kíméletes
 (energia és anyagkímél)
feldolgozási m velet:
vízlevonás és dúsítás
(2-in-1)

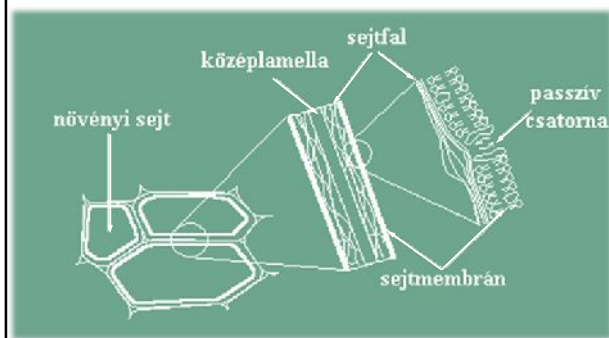
OD: Ozmotikus Dehidratálás

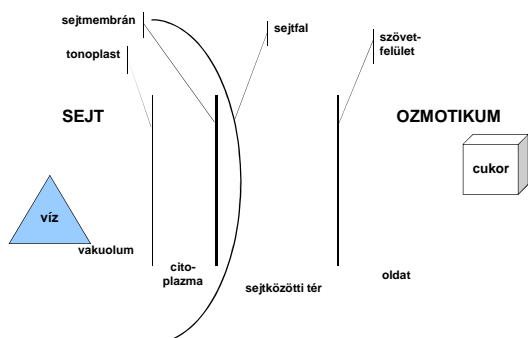
OD jelent sége

- **élelmiszer el állítás a biztonságos táplálkozás érdekében**
- **élelmiszer el állítás az egészséges táplálkozás érdekében**
rostban, vitaminban, nyomelemekben, savakban gazdag élelmiszerek egyszerű technológia, kis h terhelés, alacsony vízakktivitás, magas ozmotikus nyomás. Hasznos anyagok bomlása és a károsak keletkezése kismérték :
minimal processed food
- **funkcionális élelmiszer el állításának lehet sége**
biológiailag aktív, vagy más szerep komponens bevitel, pl. nyomelemek, vitaminok, gyógyhatású komponensek, stb.

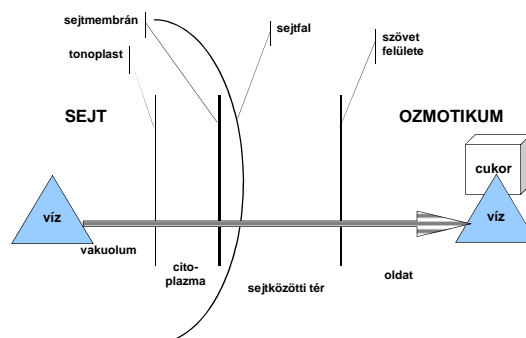
Szövetszerkezet

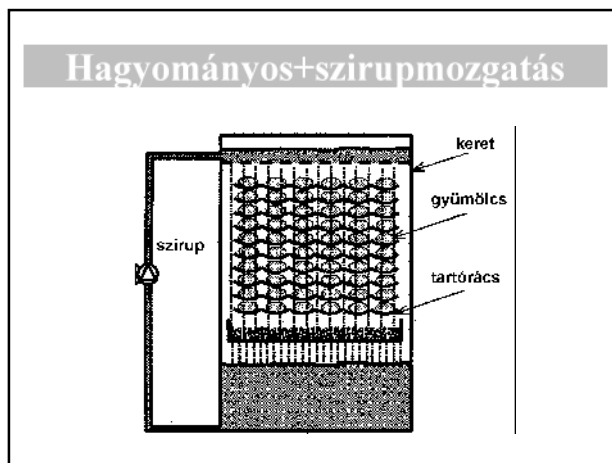
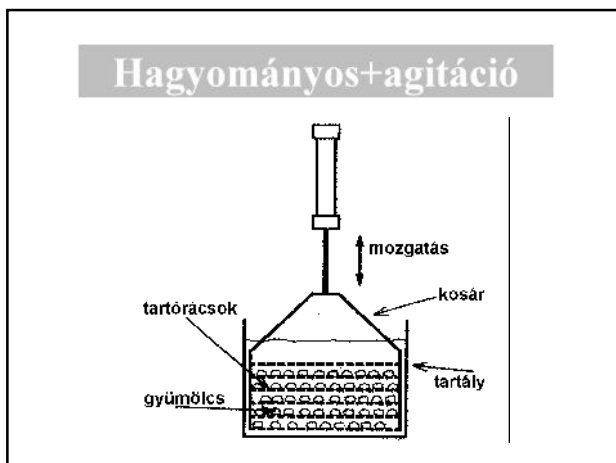
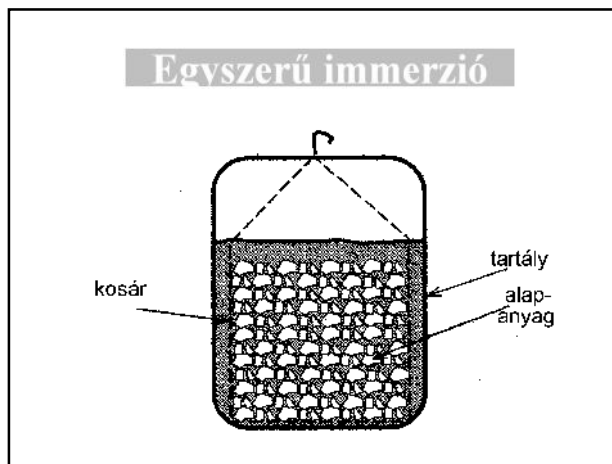
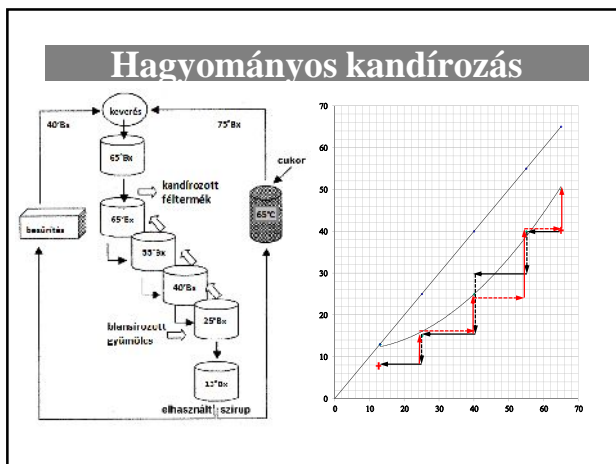
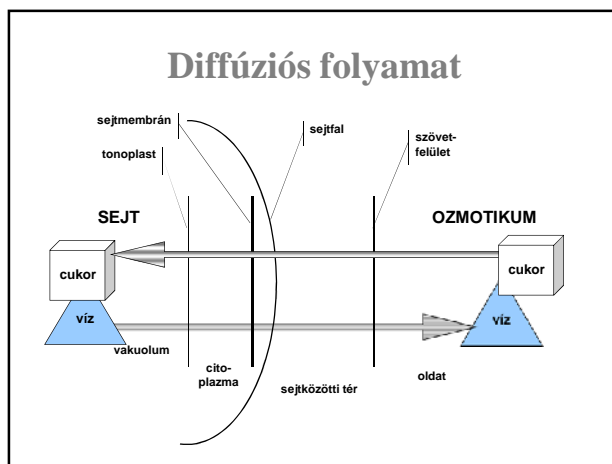
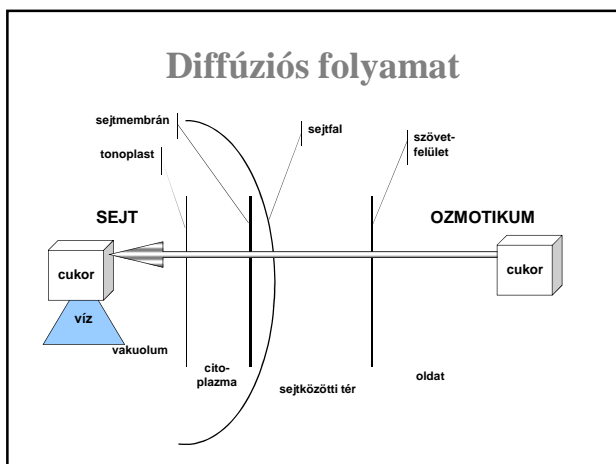

Diffúziós folyamat

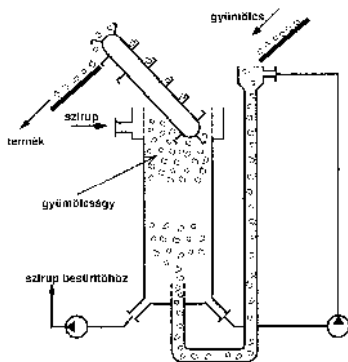

Diffúziós folyamat

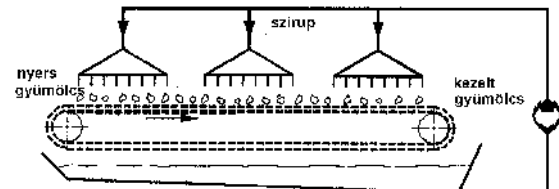

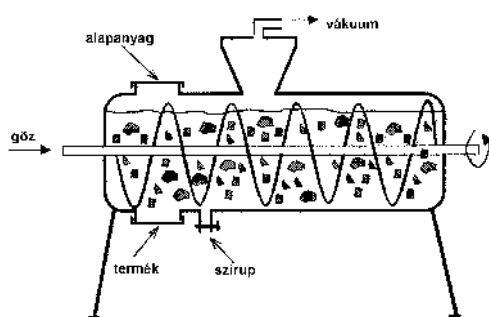
Folyamatos húztatás

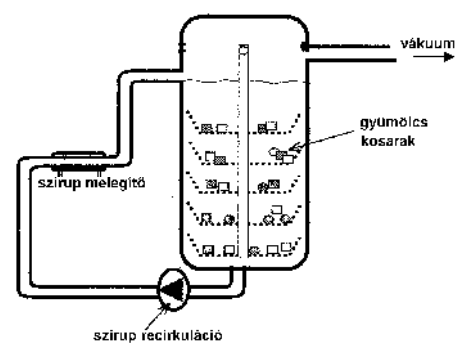
Folyamatos húztatás

Szakaszos vákuumhúztatás

Vákuumhúztatás recirkulációval

OD hatásai

- Összetétel változása: ozmotikum konc. víztartalom, a_w
- S r ség
- Alak
- Méret: zsugorodás
- Állomány – szerkezet

OD hatása a küls megjelenésre

